

ἀνάγειν τὴν κεφαλὴν, ὅπως ἰνταποδῶσθαι τὸν χαιρετισμὸν, ἐν τῇ ἀπέτεινεν ὁ Πέτρος.

Ἡ πρώτη συνεδρίασις, μετὰ τινὰς ἀορίστους καὶ συνήθεις πράξεις, κατηνάλωθη ὁλόκληρος ἐν τῇ συζήτησιν τῶν δύο φίλων περὶ τῆς θέσεως, ἣτις ἔπρεπε νὰ δοθῇ εἰς τὴν νέαν.

Ὁ Ἀχμέτ δικαίως ἐπέμεινεν, ὅπως τερηθῶσιν ὅσοι τὸ θυσιάζον περισσώτερον οἱ μουσουλμανικοὶ τύποι, ἢ δὲ εἰκὼν τῆς ἀδελφῆς του νὰ μὴ εἶναι ἰναιμένη ὅσοι μιᾶς χριστιανῆς, καὶ τοῦτο διότι ὁ πατήρ, πρὸς ὃν εἶχαν εἶπῃ ὅτι ὁ ἀδελφὸς Πέτρος, ἡγάγη τὴν εἰκόνα τῆς Χαλκιδεῖς καὶ αὐτοῦ — προσέθηκε δὲ καὶ τὸν ἑαυτὸν του, διὰ νὰ ἐπαντήσῃ ἐλαγιστέρας δυσκολίας καὶ ἐντιφύσεις — πολλὰς ἔφερεν ἐναντιότητας, λέγων ὅτι, μὰ τὴν εὐχὴν τὴν ἀγάπην, ἣν εἶχε πρὸς τὸν χριστιανὸν υἱὸν του, δὲν ἤδυνάτο νὰ ἐπιτρέψῃ νὰ μένῃ τὸσον χρόνον μετὰ τῆς θυγατρὸς του.

Ὁ Ἀχμέτ πολλαχῶς συνεγόρησεν ὑπὲρ τοῦ ἐναντίου, προσέειπε δὲ ἐλάχιστον χρόνον θὰ διαρκέσῃ ἡ ζωγραφιστὴ εἰκόνα. Ἀλλ' εἰς μάτην ὁ γέρον ἐμείνεν ἀμετάπειτος. Τὴν ἐπιμονὴν τοῦ πατρὸς κατέβριψεν ἐπὶ τέλους ἡ συναίνεσις τῆς συζύγου του, εἰπούσης ὅτι, ἀφοῦ εὐρίσκειται τοιαύτη εὐκαιρία, δὲν πρέπει νὰ παραμοληθῇ, ὅτι ὁ Πέτρος εἶναι ἰσχυρὸς τῆς οἰκαγενεῖας σχεδόν, ὅτι ἀντράφη ἐν μέσῳ αὐτῶν, ὅτι καλὸν θὰ ᾖ, εἰ νὰ ἔχωσι τὰς εἰκόνας τῶν δύο τέκνων των, ἐξωγραφημένας ὑπὸ τοῦ χριστιανοῦ υἱοῦ των καὶ πολλὰ ἄλλα, ὅσα δύναται νὰ εἴπῃ γυνὴ, θέλουσα νὰ πείσῃ ἄνδρα, εὐ τινος τὰ πρὸς αὐτὴν αἰσθημάτων καὶ τὰς διαθέσεις γινώσκει. Τελουρώσα ὁ πρεσβύτερος καὶ τὸ κοινὸν ἐκείνοι ἀρκεῖ ὅτι οὐδεὶς θὰ μάθῃ τὴν παραδοξὴν ταύτην.

Μὴ τότε καὶ τόσαι παραδόσεις καθυκόντων δὲν γίνονται καθ' ἑκάστην, εἰς τῷ λόγῳ ὅτι θὰ μείνωσιν ἄγνωστοι, ἐν κρυπτῷ καὶ παρὰ ὅσῳ, ὅπως τιλῶνται;

Ὅτι δὲν κατώρθωσεν ἡ ἐπιμονὴ τοῦ Ἀχμέτ ἐπέτυχεν ἡ συναίνεσις τῆς συζύγου, ἥτις πᾶσα ἀπαίτησις, πᾶσα ἀπλή ἐλπίς γινώσκῃ ἦτο νόμος διὰ τὴν γέροντα Τούρκον. Ἐπειτα δὲν ἐχυρίζονται οἱ Γάλλοι, οἵτινες, φαίνεται, ἐμελέτησαν τὴν γυναῖκα κάλλιον πάντες ἄλλοι, καὶ ὅτι ἡ γυνὴ θέλει ὁ Θεὸς τὸ θέλει;

Τούτων ἔνεκεν ὁ νέος Τούρκος ἐπείμεινεν, ὅπως ἡ εἰκὼν φέρῃ χρῶμα τινος μουσουλμανικόν, ἵνα εὐχαριστηθῇ καὶ ὁ γέρον.

Ἡ Χαλκιδεῖς μίαν μόνον ἐξέφρασε γνώμην καὶ μίαν διευτύωσεν ἀπαίτησιν, ὅτι δὲν ἐννοεῖ νὰ ζωγραφηθῇ ἄνευ τῆς προσφιλοῦς αὐτῆς γαλῆς.

Τελουκίον, ἀφοῦ τὰ πάντα ὥρισθησαν καὶ ἐτακτοποιήθησαν, οὐδὲ τῆς ὥρας, καθ' ἣν θὰ γίνετο ἡ συνεδρίασις, ἐξαιρομένης, ὁ Πέτρος ἀπῆλθεν, ὑποσχόμενος νὰ ἐπανέλθῃ τὴν ἐποῦσαν.

Δὲν θὰ ἐπιχειρήσω νὰ φηγῶ τοὺς λεπτομερεῖς τὰ συμβαίνοντα ἐν ταῖς καθημεριναῖς αὐταῖς συνεντεύξεσι. Δύναται μόνος ὁ ἀναγνώτης νὰ μαντεύσῃ τί συνέβαινον ἐν ταῖς καρδίαις τῶν δύο νέων, δύναται ἕκαστος νὰ φαντασθῇ τὸ μαρτύριον, εἰς ὃ ἐκουσίως ἐβρίσθη ὁ Πέτρος, ἀνταλλάσσων τὴν ἐλπίζομένην παράδοξον ἀλίαν θεραπείαν τῆς Χαλκιδεῖς.

Ἡ νεῖν, ἡμεῖς τῇ ἡμέρᾳ καθίστατο θαρραλεωτέρα. Ἀπὸ ἀκούσεως τὰ βήματα τοῦ Πέτρου, καὶ ἐβρίσθητο εἰς τὴν θύραν, τὴν ἦνοιγεν, ἐπεδέχετο αὐτὸν μειδιῶσα καὶ χαίρουσα, ἐνῶ αὐτὸς εἰσέρχεται μελαγχολικός, σύννους, στυγρὸς. Προσπάθει διὰ παντὸς τρόπου οὐ μόνον νὰ μὴ εὐχέσῃ, ἀλλὰ καὶ εἰ δυνατόν, ἐλαττώσῃ τὸ καθ' ἑκάστην αἰσθανόμενον θάρρος τῆς νέας, ὅπως ἐπὶ μᾶλλον τὸν ἄνη σὺχαι.

Ἡ Χαλκιδεῖς ἄρ' ἐτέρῳ ἡθύνετο ἀνέκταστον εὐαρέσκειαν ἐπὶ τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ, ἥτις δὲν ἔβρισε εἰς αὐτὴν νὰ παρατηρήσῃ τὴν βεβαιωμένην σοβαρότητα τοῦ Πέτρου, ὅστις ἔφθινεν ὁ δυστυχὴς βλέπων ὅτι ἡ πνιδική, ἣν ἀνέλαθεν, ἦτο λίαν ἐργώδης, ὅτι θὰ ἐστασιζέσθαι αὐτῇ τὴν ζωὴν, ἔσως. Πλὴν ἀπεφάσισε νὰ ὑπομείνῃ, ἀφοῦ αὐτὸς ἐνομιλῆται ὁ μόνος τρὸς πρὸς τῆς σωτηρίας τῆς νέας.

Ἀλλὰ καθ' ἑκάστην ἡ βόσκωνος καὶ ἔανετο, διότι ἡ ἀφελεία τῆς κόρης καθ' ἡμέραν νέον ἐφύρισκε μαρτύριον. Καὶ εἰς παρεδίδοτε ἐπὶ μετὰ τὸν δυστυχὴ νέον εἰς τυραννίαν, δὲν θὰ ᾖ ὁ δυνατόν νὰ εὖρῃ καταλλεστότερον καὶ μᾶλλον τῇ ἀγνῆς νεανίδος ἐπιτήδειον δῆμιον.

ὑποδεχομένη αὐτὸν, ἐνίστε ἐβρίσθη αὐτῇ τὴν χεῖρα μετὰ δυνάμει ἀσυνήθους εἰς λεπτοφῶς κόρην, ἄλλοτε ἐβρίσθητο ἐπ' αὐτοῦ ἐν ὁρμῇ κατανοήτῳ, τὸν ἐνιγκαλίζετο, ἀποκαλοῦσα αὐτὸν προσφιλεῖ ἀδελφὸν τῆς!

Ὅσκις ὁ Πέτρος ἐκάθητο, πλὴν ἡ ἀρχὴ τῆς ἐργασίας, ἐν ἀποστάσει τινί, αὐτὴ τὸν ἐκκαλεῖ πλησίον τῆς.

Ὅτι μὲν ἀνέτρεπε τοῦ χρωστήρατος, ὅτε δὲ ἐβρίσθη αὐτὴν ὑπερευτυχώς.

Ἀλλοτε ἐκπτε παρ' αὐτῷ, ὅπως τον βλεπῇ ἐκ τοῦ πλησίον ἐργαζόμενον, ἐνῶ ἡ θερμὴ παρὰ τῆς ἐψυγεν ἐλαφρῶς τὴν ἰδικὴν του, οἱ δὲ ἐκινῶν βόστροχοί τῆς περιπλέκοντο ἐν ταῖς χερσὶ του.

Τίς δὲν ἡθύνετο τὴν ἡδὴν ἐκείνην φρικίαν, τὴν διαχεαμένην ἐκ τῆς τοιαύτης ἐπαφῆς ἐρώσεως γυναικός!

Ὁ δυστυχὴς νέος ἡθύνετο αὐτὴν ἐ-

πίσης, ἀλλ' ὡς ζέοντα μόλυβδον διατρέγοντα τῆς φλέβας του...

Καὶ ὅμως, τίς θὰ τὸ πιστεύσῃ; ὁ Πέτρος τῷ γατο τὸ μαρτύριον τοῦτο νὰ διαρκέσῃ ἀπείρως. Πραεῖ νὰ βλέπῃ τὴν Χαλκιδεῖς καθ' ἑκάστην; καὶ ὡς ἐξυκολούθῃ τὸ μαρτύριον μέχρι συντελείας τῶν αἰώνων. Ἰδύσκων ὁ ταλαίπωρος ἐν τῇ βασάνῳ ταύτῃ τὴν αὐτὴν ἡδονήν, ἣ ἡ λείκουσα τὸ ῥινίον γαλῆ τοῦ αἰσώπειου μύθου.

18'

Ἡμεῖς τινὰς μετὰ τὴν ἐναρξιν τοῦ ἔργου, ἤρξατο βλέπων ἐν τῷ διαδρόμῳ τὴν σύζυγον τοῦ μίση, πάντοτε ἐν τῇ αὐτῇ θέσει, ὡς ἐν ἀνέμῳ οὐρανῷ. Τὸν ἐχαίρειζε τακτικῶς, ἐὰν συνήντα αὐτὸν πρὸ τῆς εἰσόδου του εἰς τὸ δωμάτιον τῆς νέας, ὡς περ τὴν θυγατέρα, ὅτε περιέμενε τὴν ἐξοδὸν του, τῷ ἀπέτεινε διαφόρου ὁμιλίας, ἀλλὰ καλὸς τις παρατηρητὴς θὰ διακρίνεν ἐν αὐτῇ ὅτι κατὶ τὸ ὁποῖον ἤθελε νὰ εἴπῃ ἀκόμη καὶ διὰ τὸ ὁποῖον ἔτιω περιέμενεν, ἐσταμάτα ἐν τῇ λαρυγγί τῆς.

Ἐπὶ τέλους, ἐπὶ ἐλάλει αὐτῷ ἡμέραν τινά:

— Ἀλλ' εἰς, Πέτρε, εἶπε δὴθεν ἀδιαφόρως καὶ οἰσνεὶ παίζουσα, πότε θὰ κάμῃς καὶ τὴν ἰδικὴν μου εἰκόνα; Ζωγραφίσαι, παιδί μου, τὸσον καλά!

— Ὅσταν θέλατε, χανούμ, ἀπήντησεν ὁ νέος διαστάζων.

— Δὲν ἀρχίζομεν τάχα ἀπὸ αὔριαν; ἡρώτησε μετὰ προφανούς ταραχῆς, ἡ γυνὴ, ἐνῶ ἐπὶ τῆς μορφῆς τοῦ ἀπειτυχοῦτος ἡαῖκων τῆς προσδοκίας.

(ἀκολουθεῖ)

ΔΑΜΠΡΟΣ ΚΥΥΑΛΗΣ

Ο ΑΛΗ ΠΑΝΑΣ

ΤΩΝ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Δουλεῖα καὶ τίλος.

Ἡ γὰρ τοῦ ὑπὸ ἔξιν ἀνέκτατος ὅτι ἐγένετο δεκτὴ ἡ παρακλήσις του. Κατὰ τὰς τελευταίας συνεντεύξεις μου τὸ ὄρος τοῦ Ἀλῆ κατέστη οἰκαγενεῖα ἐνταῦθα πρέπει νὰ σημειώσω ὅτι οὐδέποτε τὸν εὖρον ἐν τῷ αὐτῷ κατῶν κατὰ δύο ἀλλεπαλλήλους ἡμέρας; καλῶς δὲ ἐνθυμούμαι ὅτι ἐλάλητα πρὸς αὐτὸν ἐν ἐκτῷ διαφόρῳ κατῶν, ἐν ἑκάστῳ ἐβρίκναι μοι κομψότερος καὶ μεγαλοπρεπέστερος τοῦ προηγουμένου. Ἐνθυμώσιν ἐβρίκει σχεδὸν πάντοτε τὴν αὐτὴν ἀπᾶς μόνον τὸν εἶδον φερόντα τυρῶνιον ἀντὶ τοῦ συνήθους κυανθοῦ σκούφου. Ἀπᾶς μόνον τὸν εἶδον ἀνιστάμενον ἐκ τοῦ διδανίου του, ὅτε ἤθελε νὰ μοὶ περιγράψῃ καὶ ἀπο-

δείξῃ τὴν ἐλάττωσιν τῶν σωματικῶν αὐτοῦ δυνάμεων· ὥσαντι δὲ θέλων νὰ δείξῃ ὅτι οὐχὶ παντελῶς εἶχον ἐκλείπει αἱ δυνάμεις του, περιεπάτησεν ἀνω καὶ κάτω στερεῶ τῷ ποδὶ καὶ τρόπῳ ὄντως βασιλικῷ. Πάντοτε ὑπεδέχετό με ἀξιοπρεπῶς καὶ ἀβροφρόνως καὶ ἐλάλει ὡς φίλος καὶ ἀδελφός· ἤλλαπεν ὅμως τὸ ὕψος, ὁσάκις εἰσῆρχετο εἰς τὴν αἰθούσαν ἄλλος. Ὡς ξένος εἶχον ἀδειαν νὰ καθίσαι πλησίον του ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ διβανίου· ἄλλως δέ, οὐδ' αὐτὸς ὁ υἱὸς τοῦ Μουχτάρ παρῆς ἐτόλμα νὰ καθίσῃ ἐνώπιον τοῦ πατρὸς, ἐὰν μὴ ἐλάμβανε παρ' αὐτοῦ ῥητὴν ἀδειαν. Μιᾶ τῶν ἡμερῶν εἶδον παρὰ τῷ βαζύρῃ δύο ἐγγόνους του, τὸν πεντακαίδεκάετη υἱὸν τοῦ Μουχτάρ καὶ τὸν δεκάετη υἱὸν τοῦ Βελῆ, μεθ' ὧν ἐγέλα καὶ ἐπαίζον ὁ Ἀλῆς, ὡς τὸ πάλαι ὁ Ἀγχαίλος. Τὸν υἱὸν τοῦ Μουχτάρ εἶδον ἐρχόμενον ἐκ ἵππου εἰς τὸ σερᾶνιον μετὰ τηλικαύτης ἀξιοπρεπείας καὶ ὑπερηφανείας, ὥστε παρατυπία ἐνόησα ὅτι οὐχὶ μάτην ἐπαίδευστο ἐν τῇ σχολῇ τῆς ὀθωμανικῆς δεσποτείας. Ὁ βαζύρῃς ἠγάπα κατ' ἐξοχὴν νὰ λαλῇ περὶ τῶν πολιτικῶν ὁσάκις ἤκουε τὸ πρῶτον περὶ πραγμάτων, γνωστῶν παρ' ἡμῶν καὶ τετραμμένων, ἐποιεῖτο ἐρευνᾶν καὶ παρατηρήσεις ὀξύδελοςτάτας. Πρώτῃς με παρὶ τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ἀγγλίας καὶ τοῦ Λονδίνου, περὶ πληθῆος καὶ τῆς μεθοδοῦ τῆς ναυπηγήσεως τῶν μεγαλειτέρων πολεμικῶν τῆς Ἀγγλίας πλοίων, περὶ τῆς αἰτίας καὶ τῆς διεξόδου τοῦ ἀμερικανικοῦ πολέμου κ. λ. Πολλὰκις ἐξέφρασε λόγον ὅτι εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν ἤλπιζεν ὅμως ὅτι τοῦ ἀγαθοῦ τούτου θὰ ἀπέλαυνεν ὁ νεώτερος τῶν υἱῶν τοῦ Σαλῆ βέας. Γενουά-νου λόγον περὶ μακροβιότητος τῶν Ἀμερικανῶν, ἤρωτις με ἂν ἤλθουσαν ὅτι ἦσαν μακροβίοι ἐξ ἑσῶν οἱ Ἰνδοὶ καὶ οἱ Σιναι καὶ διὰ τίνων μέσων παρελθόντο ἡ ζωὴ. Ἐγὼ ἐπήγαγον αὐτῷ πλεῖστα μακροβιότητος παραδείγματα ἐκ τῆς πατρίδος μου, ἐπωρῆσθην δὲ τὴν εὐκαιρίαν νὰ τῷ συστήσω θερμοῦς τὴν ἀρετὴν ἐκτελεσθῆναι τῶν ἱατρικῶν συμβουλῶν μου καὶ νὰ τὸν βεβαιώσω ὅτι ἡ λεγομένη ἀλγυμία οὐτὲ μέσση τι πρὸς παρατασίαν τοῦ βίου ἐμπεριείχετο, οὐτὲ εὐρὴν τὸν λίκον τῶν σοφῶν. Ἐμ-βρόντοτος εὐμενῶς ὁ Ἀλῆς παρῆς ἀκού-σας ὅτι οὐδενίᾳ ὑπῆρχε μεθοδὸς τοῦ παράγειν μετὰ βία πολύτιμα· συνέδρα δὲ ἀμειβόμενος ἐν κατώρθωσι νὰ τῷ καταστήσω τὴν πίστιν του εἰς τὸ παντοδύναμον τῆς ἀλγυμίας τοῦλάχιστον παρετήρησα ὅτι ἡ γυνάκτιστος μά-θαιν ὅτι μικρὸν ἢ οὐδενὸς λόγου ἀξία ἦσαν διαφορά μετὰ βία, ἅτινα αὐτὸς

ὑπελάμβανε βαρύτερα. Ὁ Ἀλῆς ἐτή-ραι πλεῖστα ἐργαλεῖα φυσικῆς, τηλε-σκοπία, μικροσκοπία, κ. λ. ἅτινα τῷ κατέταξα μεθοδικώτερον, διότι ἦσαν ἐρριμένα ἀτάκτως τῇδε κῆκεῖσε. Εἰς τὴν κτῆσιν ὕπλων τοποῦτον ἐνασμενί-ζει, ὥστε ἐν ἐκάστη αἰθούσῃ καὶ κοι-τῶνι ὑπάρχουσιν ἀνηρτημένα τὰ κάλ-λιστα τῶν τουφεκίων, τῶν πιστολίων καὶ τῶν ξιφῶν. Ἰκρυσσα ὅτι κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ἀρχῆς τοῦ θέλων νὰ δοκιμάσῃ τὴν καλὴν ποιότητα τοῦ ξί-φους αὐτοῦ ἀπέκοπταν ἰδίᾳ χεῖρι τὰς κεφαλὰς τῶν καταδικῶν. Ἐρευνήσας ὁμως ἀκριδέστερον ἐπίσθην ὅτι ὁ λό-γος ἦτο ψευδής. Μιᾶ τῶν ἡμερῶν τῷ ἀνεκρίνωσα τὴν ἐρεῦρσιν τουφεκίων, ἤτινα ἐγαμίζοντο ἐκ ἄπαξ καὶ ἐξεπυρ-σοκρῆτον τρικυνητάκις· δὲν ἠτύχασε δὲ εἰς οὐ μετὰ τρεῖς μῆνας ἠγόρασσε δώδεκα. Ἐρρίθη ὅτι ὁ Ἀλῆς παρῆς ἠγνόει τὴν ἀνάγκησιν καὶ τὴν γραφὴν ἄλλ' ἐγὼ αὐτὸ, τὸν εἶδον πολλὰκις ἀ-ναγκινώσκοντα· οἱ ἱατροὶ τοῦ πάλιν ἐ-βεβαίωσάν με ὅτι ἐγχευεν, ἀλλὰ σπα-νιώτατα. Μετὰ πολλοῦ τοῦ διαφέρον-τος ἤκουστο ὁ Ἀλῆς ὁσάκις διεγείτο-τις τὰ κατὰ τὴν εἰσβολὴν τῶν ἱάλλ-λων εἰς τὴν Ῥωσίαν. Σύμφορον τῇ Εὐ-ρώπῃ βεβαίως θὰ ἦτο ἂν ἀμφοτέραι αἱ κυβερνήσεις κατέτριβον τὰς δυνάμεις τῶν ἐν ταῖς ἀγῶσιν ἰδίως δὲ ἐροῦντο ὁ βαζύρῃς τὴν γειτονίαν τῶν Γάλλων ἐν ταῖς ἱλλυρικαῖς ἐπαρχίαις. Πί-στατο τὴν δυνάμιν τῆς Ῥωσσίας, διότι καὶ αὐτὸς καὶ οἱ υἱοὶ τοῦ εἶχον λάβει πείρην αὐτῆς παρὰ τὸν Δοῦναβιον, καὶ δὲν ἠγνόει ὅποιοι κίνδυνοι ἐπακρόμαντο εἰς τὴν Τουρκίαν ἐκ Πιτροπούλεως. Γε-λευταῖον συνήσθανετο καὶ ἐρωλόγει ὅτι αἱ ἐξωτερικαὶ κυβερνήσεις, ἐάν ποτε ἀπεπαύοντο νὰ ἐπικαταστήσωσι τὴν Ἑλλάδα, εἶδει ἐξ ἀνάγκης νὰ ἐπιτε-θῶσι κατὰ τῶν χωρῶν αὐτοῦ εἶχε δὲ καὶ τὴν πεποίθησιν ὅτι ἐπὶ μακρὴν χρόνον δὲν ἤδυνετο νὰ ἀντιστῇ πρὸς τακτικὰς τῶν Εὐρωπαίων στρατούς. Ἀπερίτρεπτος ὑπῆρξεν ἡ ἀδυναμία το-ῦ ὅποτε ἐμὰς τὴν εἰσβολὴν τῶν Γάλ-λων εἰς τὴν Ῥωσίαν. Μάτην ἐγὼ τὸν ὑπέμνησα τὴν καρτερίαν, τὸ ἀδάμα-στον τοῦ χαρακτῆρος καὶ τοὺς ἀνεξάν-τλητους πόρους τῶν Ῥώσων, τὴν ὁ-λεθρίαν εἰς τοὺς Γάλλους πομπόλησιν τῆς Μόσχας καὶ τὴν προσέγγισιν τοῦ χειμῶνος. Αὐτὸς ἀντέτεινέ μοι τὰς εἰ-ρηνοφίλους διαθέσεις τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου, τὰ ἐν τῇ τελευταίᾳ πο-λωνικῇ στρατείᾳ γενόμενα σφάλματα, πρὸ πάντων δὲ τὴν χαρακτῆρα τοῦ Βοναπάρτου, ὅστις αἴτιον ἦτο ἐν τῷ λόγῳ τῆς τωροφάνειας.—Τί διάβολο ἐ-παθὸν αἱ δυνάμεις (προσέθηκε) καὶ δὲν ἐνέργησαν ἀπὸ κοινού; διὰ τί δὲν ἂν

ταπεξήλθον ἅπασαι ἀθρόαι; διὰ τί ἡ-γωνίσθησαν πρὸς τὸν κοινὸν ἐχθρὸν ἀλ-ληλοδιαδόχως; ἐλησμόνησαν ἄρ' γε τὸν αἰσώπειον μῦθον τοῦ ψυχροκαγόν-τος πατρὸς, τοῦ συστήσαντος τὴν ὁ-μόνοιαν εἰς τὰ τέκνα του; Οἱ ὀφθαλ-μοὶ τοῦ Ἀλῆ ἐξήστραψαν μετ' ὀλίγον δὲ αὐτὸς ἐρανέρωσέ με ἀνεκδοκίως ὅποια σχέδια ἐμελέτα ὁ Βοναπάρτης νὰ ἐκτελέσῃ ἐν Τουρκίᾳ. Πολλαχόθεν ἐροῦντο μετὰ βεβαιότητος ὅτι ὁ Ναπο-λέων εἶχε προτείνει τῷ βαζύρῃ νὰ ἀ-ποδείξῃ αὐτὸν βασιλεῖα τῆς Ἑλλάδος, ἐάν προσθυμείτο μόνον νὰ συντελέσῃ ἐμμέσως ἢ ἀμέσως εἰς ἐκτέλεσιν τῶν γαλλικῶν σχεδίων περὶ Τουρκίας. Κατὰ πόσον ἐχεται ἀληθείας τὸ τοιοῦτον, δὲν δύναμαι νὰ εἶπω· πλεῖστους ὅμως ἔχω λόγους νὰ εἰκόσω ὅτι εἶναι πιθαν-νώτατον. Ἰσως ἀπέριψε τοῦ Βοναπάρ-του τὴν προσφορὰν καὶ εἰμνε πιστός τῇ Ἀγγλίᾳ, διότι καὶ νῦν ἔχει τὴν πεποίθησιν ὅτι μόνον ἡ Ἀγγλία οὐδένα ἐπιδιώκει κατακτητικὸν σκοπὸν ἐν τῇ Ἀνατολῇ, καὶ διότι περὶ πλείστου ποιεῖται νὰ ἐξασφαλίσῃ τὸ πρόσωπον καὶ τοὺς θρασυρούς του ἐάν τυχὸν γίνῃ-τις εἰσβολὴ εἰς τὸ κράτος αὐτοῦ. Πλέον ἢ ἄπαξ ἠρώτησέ με ἁρᾶ γε θὰ μὲ δευθῶσι οὐλινῶς οἱ Ἀγγλοὶ, ἐάν ποτε ἀναγκασθῶ νὰ προσφύγω εἰς τὴν πα-τρίδα σου;

Ὁ Ἀλῆς ἀποτελεῖ ἐντὺμον ἐξαίρεσιν μετὰ τῶν ὁμοειθῶν του· ὁ Τούρκος· καθόλου, καὶ ἂν κατανοήτῃ τὴν ὑπε-ροχὴν τοῦ Εὐρωπαίου, δὲν τὴν ἀνομο-λογεῖ οὐδὲ τὴν ἀποδέχεται, ἀλλ' ἐμ-μένει στερεώτερος εἰς τὰς ἀρχαιοπαρα-δότους προλήψεις του· ὁ βαζύρῃς τοῦ-ναντίον συναισθάνεται τὰς ἐλλείψεις τοῦ ἔθνους του καὶ ἐκ παντὸς τρόπου σιλοτιμεῖται νὰ τὰς ἀναπληρώσῃ· βε-βαίως δὲν περιεργάζεται τὰς διαφο-ρας ἀρχαῖς τοῦ κυβερνῶν, ἢ τὰ κατὰ τὴν δημοσίαν ἐκπαίδευσιν καὶ τὰ τοιαῦ-τα, ἀλλὰ μᾶλλον τὴν ἐξωτερικὴν ὄψιν τῆς ἑθνικῆς εὐμερείας καὶ τὰς νεωτέρας ἐφευρέσεις τῆς πολυτελεῖς τέχνης· οὐχ ἥττον ὁμως φροντίζει νὰ ἐμψυχώσῃ τὴν γερουσίαν, νὰ ἀνακαλύψῃ νέα μεταλ-λεῖα, νὰ στρώσῃ ὁδοὺς, νὰ ζεύξῃ γε-φύρα, καὶ ὅπως δύνηται νὰ διευκολύνῃ τὴν ἐπιμελίαν τῶν ὑπηκόων του.

Πολλὰκις παρεβέβη κατ' ἂν χρόνον ὁ Ἀλῆς ἐχορήγει ἀρκῆσιν εἰς τοὺς ὑ-πηκόους του ἐκαστος τῶν ἐκτελέοντων εἰσέρχεται μόνος, πλεῖν τὸ κράσπεδον τοῦ βαζυρικοῦ παρόντος καὶ ἑπανα-εἰσθίσει τὴν παρὰκλήσιν ἢ τὸ παρά-πανόν του· ὁ βαζύρῃς ἀκρόαται μετὰ προσοχῆς ζῆτος νὰ ἀνακαλύψῃ ὅλην τὴν ἀλήθειαν, ταχέως δὲ ἐκφέρει ἀπό-φασιν ἀνέκκλητον. Ἡ ταχύτης εἶναι ἀναγκαία, διότι αὐτὸς μόνος ὑπάρχει

ἀπάντων ἀνεξικρέτως ὁ δικαστής, κρίνων οὐχὶ κατὰ νόμους γραπτούς, ἢ ἱγρόφους, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐκ παντὸς τρόπου ἀνευρεθείσαν ἀλήθειαν. Οἰκοθεν νοεῖται ὅτι χιλιάδες ἱκετῶν καθ' ἑκάστην περιμένουσιν ἐν τῇ αὐλῇ του καὶ ὅτι τὸ ἐνιαῖον τοῦτο τοῦ συστήματος καθιστᾷ αὐτὸν φοβερώτατον εἰς τοὺς Ἀλβανούς καὶ εἰς αὐτὴν τὴν Πύλιν. Οὔτε ἐν τῇ ἐσωτερικῇ διαχειρίσει οὔτε ἐν ταῖς σχέσεσιν αὐτοῦ πρὸς τὰς ξένας δυνάμεις δέχεται ἀποκλειστικῶς μόνην τὴν συμβουλὴν τῶν ὑπουργῶν ἢ τῶν ἀνωτέρων ὑπαλλήλων του· πᾶσα θέλησις καὶ πᾶσα ἐνέργεια ἀπορρέει ἐξ αὐτοῦ. Σημειωτέον ὅμως, καθ' ἅπερ ἐξ ἀκούης καὶ ἐξ αὐτοψίας ἔμαθον, ὁ ἐλάχιστος τῶν ὑπηκόων του πέποιθεν ἐκ τῶν προτέρων, ὅτι, ἀναφερόμενος πρὸς τὸν βεζύρην, θὰ τύχῃ τῶν δικαίων εὐκολώτερον καὶ ταχύτερον ἢ ἂν προσέπιπτεν εἰς τοὺς πόδας τῶν ὑπουργῶν καὶ τῶν λοιπῶν ὑπαλλήλων. Ἐν ὅλῳ τῷ κράτει τοῦ βεζύρου οὐδεὶς ἄλλος ὑπάρχει γινώσκων τὰ ἥθη, τὰ ἔθιμα, τὰς τοποθεσίας, τὰ ἀφανῆ καταφύγια καὶ μυρίας ἄλλας περιστάσεις ἀκριβέστερον τοῦ Ἀλῆ, ὅστις φαίνεται διὰ τοῦτο ὁ ἀρμοδιώτατος τῶν δικαστῶν. Ἐν ὅλῳ τῷ κράτει τοῦ οὐδεὶς ὑπάρχει ἄνθρωπος πρεσβύτερος, οὗ τινος δὲν γινώσκει ἢ δὲν ἐνθυμεῖται τὸ πρόσωπον καὶ τὸ ὄνομα. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἐπιμέλεια, μεθ' ἧς ἐγκύπτει εἰς τὰς ὑποθέσεις, εἶναι ἀπίστευτος. Ἀδιακόπως ἐργάζεται ἀπὸ τῆς 6 πρωῒνης ὥρας ἕως τῆς μεσημβρίας, ὁπότε ἀριστᾷ καὶ ἀναπαύεται ὀλίγον, πάλιν δὲ ἐργάζεται ἄχρι τῆς 8 ἑσπερινῆς, ὁπότε δειπνεῖ. Ἀλλὰ καὶ τὴν 9 ὥραν τὸν εὖρον πλειστάκις συνδιασκεπτόμενον μετὰ τῶν ὑπουργῶν του καὶ λεπτομερῶς ἐξακριβοῦντα τὰς δαπάνας τῶν ταχυδρομείων του. Καὶ εἰς τὸ χαρέμιον δὲ μεταβαίνων μετέρχεται τὸ ἔργον τοῦ δικαστοῦ, λύων τὰς διαφορὰς τῶν 300 παλλακῶν του διὰ μόνου τοῦ κύρου, δι' ἑνὸς ἀγρίου βλέμματος καὶ τῆς βροντώδους φωνῆς του.

Ἐν τῷ δειπνῶ ὁ βεζύρης φαίνεται πᾶν ἄλλο ἢ γαστρίμαργος· δὲν εἶναι ὅμως τοσοῦτον πιστὸς μουσουλμάνος, ὥστε καὶ νὰ μὴ οἶνοποτῇ. Κατὰ τὸ ὀθωμανικὸν ἔθιμον ἀριστᾷ καὶ δειπνεῖ μόνος· κατὰ τὸ ἀριστον παρατίθενται αὐτῷ 12—16 εἶδη φαγητῶν· τὸ ἀρνίον ἐκ τῶν πολυαριθμῶν ποιμνίων του οὔτε θέρους· ἐλλείπει, οὔτε τοῦ χειμῶνος. Συχνάκις δέχεται προσκλήσεις ἐπισήμων ὀθωμανῶν ἢ Ἑλλήνων καὶ ἔρχεται εἰς τὴν οἰκίαν των ἵνα συναρστήσῃ ἢ συνδειπνήσῃ. Μισρὰ ἑσπέρα ἤμην καὶ ἐγὼ προσκεκλημένος μετὰ 60 ἄλλων· ὁ βεζύρης ἦλθε μετὰ τῶν ὑπουργῶν καὶ τῶν αὐλικῶν του· ἐδεί-

πνευσε μόνος· ἀπέναντι δὲ αὐτοῦ ἐκάθισαν οἱ συνδαιτυμόνες· μόνος ὁ οἰκοδεσπότης καὶ ἡ τοῦτου σύζυγος ἡξιώθησαν τῆς τιμῆς νὰ παρακαθίσωσιν ἐν τῇ αὐτῇ τραπέζῃ. Ἐν τοιαύταις περιπτώσεσι δὲν ἐλλείπει ὀθωμανικὴ ἢ ἄλβανικὴ ὀργανικὴ μουσικὴ, ἐθνικὰ ἄσματα καὶ διάφοροι χοροὶ νέων ἄλβανῶν καὶ ἄλβανίδων. Ἐκ τῶν 300 τοῦ βεζύρου παλλακῶν αἱ μὲν εἶναι ἑλληνίδες, αἱ δὲ ἄλβανίδες, ἢ ὀθωμανίδες ἢ κερκασαί. Τεκμήριον ἐξιδιασμένης εὐνοίας τοῦ σατράπου ὑπολαμβάνεται ὁπόταν ἐκ τοῦ χαρεμίου του προσφέρῃ γυναίκα μίαν τῶν παλλακῶν του πρὸς ὑπάλληλον ὃν βούλεται διαφερόντως νὰ τιμήσῃ. Ἐπὶ τοιαύτῃ τιμῇ παρ' ὀλίγον ἐξίστατο τῶν φρενῶν ὑπὸ χαρᾶς, εἰς φίλος μου, ὁ ὀθωμανὸς γραμματεὺς τοῦ Ἀλῆ, λαβὼν δῶρον περικαλλεστάτην Κερκασίαν· δύο ἄλλοι ἄλβανοὶ τοῦναντίον ἐσπευσαν αὐτοὶ πρὸ τῆς ὥρας νὰ νυμφευθῶσιν, ἵνα μὴ ἀναγκασθῶσι νὰ λάβωσι τοιοῦτον δῶρον, διότι θὰ κατεσφρόντο ἀρνούμενοι τὴν ἀποδοχὴν του.

Ἡ θρησκευτικὴ τοῦ βεζύρου ἀνοχὴ χορηγεῖ εἰς τοὺς ἄλλους ὑπηκόους του τὰ αὐτὰ πολιτικὰ δικαιώματα καὶ προνόμια οἷα χαίρουσιν οἱ ὀθωμανοὶ· οὐδεὶς λοιπὸν τούτων μειονεκτεῖ τοῦ ἑτέρου ὑπὸ τὴν πολιτικὴν ἐποψίν. Ἐκ τῶν τριῶν γραμματέων του εἰς εἶναι Ἕλληνα, ἕτερος ὀθωμανὸς, ὁ δὲ τρίτος Ἰσραηλίτης. Χάριν ἑλλήνων ἀγροτῶν, οἰκούντων ἐν διαφοραῖς ἄλβανικαῖς ἐπαρχίαις, ἀνήγειρεν ἰδίῳ· ἀναλώμασι ναοῦ· ὀρθοδόξους. Εἶναι ὅμως καὶ δεισιδαίμων· ἀποδέχεται ἡμέρας ἀποφράδας, πιστεύει εἰς γοητείας, ἐπωδὰς καὶ εἰς τοὺς ἁγίους ἅμα καὶ γελωτοποιοὺς Δερβίσας. Ἐκ τῶν φαύλων ἰδιοτήτων τοῦ Ἀλῆ δύο ὁμολογοῦνται· αἱ κυριώτεραι, ἡ δευτέρα φύσις παρ' αὐτῷ ἀποβᾶσα ὑπόκρισις καὶ ἡ φιλεκδικία, ἡ παραφέρουσα αὐτὸν εἰς σκληρότητας ἀνηκούστους. Ἐντριβέστατος φαίνεται ἰδίως περὶ τὰς πολιτικὰς ραδιουργίας, ἔχων κατασκόπους ἀπανταχοῦ τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους. Ὁ ζῆλος μεθ' οὗ τὸν ὑπηρετοῦσι, δικαιοὶ πληρέστατα τὴν ἐκογὴν του ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐν αὐτοῖς τοῖς συμβουλίῳ τοῦ Σουλτάνου, οὐδὲν οὐδέποτε συζητεῖται ἢ ἀποφασίζεται ὅπερ νὰ μὴ γίνῃ γνωστὸν τῷ βεζύρῃ ἐντὸς ὀκταημέρου. Φόβον καὶ τρόμον ἐμπνέει κατ' ἐξοχὴν ἢ προσποιήσις αὐτοῦ· πολλάκις ἐπιδείννυται φιλοφροσύνην, ἥτις εὐλόγως ἐρμηνεύεται ὡς ἀπαίσιος οἰωνός, διότι ὑπ' αὐτὴν λανθάνει ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μνησικακία καὶ φιλεκδικία. Τὰ θύματά του τυγχάνουσιν ἀβροφρονεστάτης δεξιώσεως, ἀπολύονται μετὰ μεγάλων καὶ ἐπιζήλων τιμῶν, πέντε δὲ λεπτὰ ὑστερον ἀποκόπτονται τὴν καρτλήν. Τοιαῦται δὲ ἀν-

θρωποκτονίαι ὅτε μὲν εἶναι αὐθαίρετος τιμωρία πραγματικῶν ἐγκλημάτων, ὅτε δὲ ἀποτέλεσμα μίσους καὶ πάθους προσωπικοῦ, ὅπερ δὲν κορέννυται πρότερον, ἐὰν μὴ καταστραφῶσιν ἅπαντες οἱ συγγενεῖς καὶ οἱ ἐπιστήθιοι φίλοι τοῦ ὑπόπτου ἢ τοῦ ἐνόχου. Πρὸ τινων ἐτῶν Ἀλβανός τις εἶχε φανεύσῃ ἕνα τῶν ἐξαδέλφων τοῦ Ἀλῆ· ὁ ἐνοχὸς οὗτος ἐτελεύτησε βραδύν διὰ πυρὸς θάνατον· τὰ τέκνα του ἐστραγγαλίσθησαν· ὁ ἀδελφός του, εἴκοσιν ἐτι ὑστερον, ἐξαπατηθεὶς ὑπὸ τῶν ἐπαγγελιῶν τοῦ βεζύρου καὶ κατελθὼν εἰς Ἰωάννινα, κατενεκίσθη πρὸ τοῦ σεραγίου, τὰ δὲ μέλη του διεσπάρησαν εἰς τὰς ἐδούς. Διηγούνται πρὸς τοῦτοισι ὅτι ἡ σύζυγος τοῦ Μουχτάρ πασᾶ, ὑπὸ ζήλοτυπίας ἀκαθέκτου οἰστροληταυμένη, ἔπεισε τὸν πενήτερόν της· νὰ πνίξῃ εἰς τὴν λίμνην τῶν Ἰωαννίνων ἐκκαίδεκα παλλακὰς ἐκ τοῦ χαρεμίου τοῦ συζύγου της.

Μεθ' ὅλα τὰ ὀδυνηρά ταῦτα τῆς δεσποτείας ἐπακολουθήματα, φρονῶ ὅτι τὸ ἐνιαῖον τῆς κυβερνήσεως προεξομαλίζει βαθμυδὸν τὴν εἰς τὴν μέλλουσαν ἐλευθερίαν τῆς Ἑλλάδος ὁδὸν ἀσυγκρίτως τελεσφορώτερον τῆς ἀδιαλείπτως μεταβιλλομένης δουλείας, ὅφ' ἡ ἐστέναζον πρὸ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ οἱ Ἕλληνας ὑπεῖκοντες εἰς μυρίους δεσπότης. Ὁ βεζύρης ἤνωσεν εἰς ἓν κράτος ἐνιαῖον καὶ ἰσχυρότατον τὴν πλείστην τῆς Ἀλβανίας καὶ τῆς Θεσσαλίας· τὸ ἔργον του θὰ διαρκέσῃ μετὰ τὴν τελευτὴν αὐτοῦ καὶ θὰ διευκολύνῃ ἐπὶ πολὺ τοὺς μέλλοντας ἀγῶνας ἐπὶ τῆς τῶν Ἑλλήνων ἐλευθερίας. Σημειωτέον ὅμως ὅτι ἡ κυβερνήσις του δὲν εἶναι διὰ τοῦτο δημοτικὴ· Ἕλληνας καὶ τοῦρκαι ὑπακούουσι τυφλοῖς ὁμμασιν ἢ διὰ φόβον ἢ χάριν τοῦ συμφέροντος· ἰδίως δὲ ἐξευτελίζονται καὶ καθίστανται σχεδὸν εἰπεῖν μικρότεροι καὶ τοῦ μηδενικοῦ οἱ φυγόπανοι καὶ νοήτοί Τοῦρκοι ὑπὸ μίαν κυβερνήσιν, ἥτις ἐκτιμᾷ τοὺς ἀνθρώπους κατὰ τὴν προκύπτουσιν ἐξ αὐτῶν ὠφέλειαν. Εἰλικρινῆ πίστιν καὶ ἀγάπην πρὸς τὸν βεζύρην διατρέφουσι μόνον οἱ ἄλβανοὶ στρατιῶταί του, οὓς μεταχειρίζεται οὐχὶ ὡς ἀνδράποδα, ἀλλ' ὡς συναγωνιστάς, λαλῶν πρὸς αὐτοὺς μετὰ πολλῆς οἰκειότητος καὶ ποιούμενος αὐτοῖς ἐκ διαλειμμάτων δωρεάς. Ἀλβανοὶ τὸ γένος, πατρώθεν καὶ μητρῶθεν φίλοι τῆς ἐν Τραπεζενίῳ οἰκογενείας του εἶναι οἱ ἀνώτατοι ἀξιωματικοὶ καὶ οἱ αὐλικοὶ ὑπάλληλοι, ὧν προϊστάται ὁ Ἀθανάσιος Βάγιας, ἀδελφός τοῦ ἱατροῦ του, κοινωνός τῆς προτέρας δυστυχίας καὶ τῆς νῦν εὐτυχίας τοῦ βεζύρου, ἀνὴρ ἀπόντος καὶ τοῦ θανάτου καταρρονῶν, κοιμώμενος δὲ ἐνοπλῶς πρὸ τῆς κίθουρας τοῦ φίλου του.